

kaj bi ne storil? če tudi živini ne koristi (ne nuca), pa meni koristi, ker brez plačila ne bom pušal". Treba je tedaj, da so gospodarji sami tako razumni in ne dajo svoji živini brez potrebe pušati, ker je očitno, da zguba kerví je zguba moči, mesa ali mleka, in da zamore potem tudi tako oslABLJENA živina lože zboleti. V mnogih boleznih je pušanje velika dobrota in potreba, ne da bi katerikrat živina preveč kerví imela, ampak zato, ker se v mnogih boleznih v nekatere životne dele: pljuča, serce, možgane itd. preveč kerví navalí in tak naval kerví se ne dá, kadar je hitrega oprostjenja s kervjo potopljenih delov potreba, na nobeno drugo vižo tako gotovo odpraviti, kakor da se živini kerví vzame. Če pa ni bolezni in so okoljšine take, kakor na priliko, da je kje kaka kuga, ktera napada raji bolje rejeno živino, takrat se dá to drugač storiti in sicer s pomanjšanjem tečne piče, da se konjem manj ali celó nič ovsa ali družega žita za tisti čas ne daje in tudi goveji živini bolj redivna klaja odtegne, poleti pa je zelena klaja in paša naj bolja namestnica pušanja. Še vse premalo je spoznana velika moč, ki jo ima zelena — bolj vodenčnata — klaja do kerví: ona nareja krí bolj redko, rudečo in jo, kakor pravimo, čisti. Vse to pa stori, da živini potem ni treba pušati, ako ni — kakor smo rekli — očitno zbolela za kakim prisadom ali silnim navalom kerví do možganov, pljuč itd.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje in konec.)

Da se povernemo spet na svoj predmet in sicer k dokazovanju, da so Torščani (Taurisci) in Štirčani (Stiriates) bili slovensko pleme, ne pa keltiško, moramo še omeniti, da gerb Štirije tudi to terdilo podpira. V štirskem gerbu vidimo une znamenja, ktere na rimsko-slovenskih kamnih sto in stokrat nahajamo. Naši domači zgodovinarji vsi mislijo, da je žival štajarskega gerba panter; tudi v diplomatskih pismih velja za panterja. Al podoba nam očitno kaže, da to je kriva misel. Panter nima griv, žival štajarskega gerba pa ima grive, toraj je lev. Leva tudi spricujejo plameni, kateri mu iz mnogih delov života švigajo ¹⁾. Lev je znamenje (simbol) sonca v nar večji toploti, ali letne vročine, — zato ognjeni plameni. Ta žival ima dalje rogova, in iz te sostave se vidi, da ima mitologično podval. Rogovi so vlastina Šiva-ta, kakor lev Radogosta, gerb je toraj slovenskega početka in zaznamuje združeno častje nar glavniših božanstev noriških Slovincov. Ker levov z odpertimi lapami ²⁾ in možkih podob z bikovimi rogovi in ušesi iz rimskega časa več nahajamo, tedaj slobodno sklepamo, da so ta gerb že stari Štirčani — Torščani in Norčani rabili.

¹⁾ Glej podobo štirskega gerba v Muharovi „Gesch. der Steierm.“ II. B. na početku.

²⁾ Takih levov je več v Celi; tam ste tudi dve podobi možki z bikovimi rogovi in ušesi. Pa naj nobeden ne misli, da ti podobi očitujete Osirida, ali pa kakošnega „Flussgotta“. To zamoremo s terdnimi dokazi spričati, da se Osiris nikdar ni tako očitoval, tudi ni „Flussgott“. Nekteri učeni se nemorejo ločiti od domišljije, da vsak spomenik, kateri ima rimsk napis, bi ne bil rimsk, akoravno je že več kakor pred pol stoletjem učeni Nemece Kasimir Häffelin dokazal, kako so si Nemci kraj Rajna rimske imena pridevali, rimske umetnosti si prilastovali, svoje molike po rimskih obrazovali, grobne spominke v latinskem jeziku napravljali itd. (Glej Aila Academiae Theod. Palat. Tom. V. historicus str. 19.) Kar v tej zadevi od Nemcov velja, to tudi od Slovincov. Tudi ostroumni Ambr. Eichhorn spozna to resnico, da niso vsi rimski spominke od Rimljanov, temoč od domačih Noričanov postavljeni bili. (Glej Amb. Eichhorn „Beiträge zur ältern Gesch.“ I. str. 39.) Pis.

Že Muharju so ti levi zmešnjave delali, da ni vedil nikamor z njimi, zato piše res zadosti smešno: „Čudne so res mnogotere starodavne levove podobe, ki jih nahajamo na srednjem in doljnem Štajarskem, ktere deloma med sprednjima tacama človeško podobo ali ovnovo glavo derže, kakor v Admontu, Št. Martinu poleg Gradca, v Strassgangu, Stallhofen-u, Mariboru, Waltersdorf-u, Slov. Bistrici, Št. Marjeti poleg Cela, v Laškem, Celi, Polzeli, Dobernskih Toplicah. Ali morebiti te podobe kažejo na lov in boj prvotnih stanovnikov s takimi zverinami na Štajarskem ali sploh s takimi pošastmi?“ Predragi Muhar! Al bode zamogel kateri naravoslovec dokazati, da so levi nekaj tudi na Štirskem divji živeli! Ali se bode kak naravoslovec potrudil nam dokazati, da je širska zemlja nekaj rodila „pošasti“ možoleve, ovnoleve itd.? Lev in beran (oven) spadata v slovensko bogočastje, in sadaj še pričujejo ne samo podobe levov in beranov na rimskih spominkih, temoč tudi imena v rimskih napisih Levcimari in Levkamul *) = Leo in Leonorus, Leonorius, Löwenmund, in Veranus, da je Slovenec te živali napravil in se nekaj pred njimi kot znamnji svojih božanstev uklanjal.

Prijateljsk dopis o družtvenih zadevah **).

Iz Koroškega.

Kmali se bo četrto leto pričelo, kar je bilo družtvo sv. Mohora v Celovcu osnovano. Zdi se nam torej potrebno, družtvenemu odboru pohlevne želje mnogih družtvenikov, s kterimi smo imeli priložnost govoriti, ponižno razodeti, da jih pred začetkom novega leta prevdari in pretehta. Ako pa komu niso po volji, naj se oglasi, da se resnica prav spozna. Veliko voliko je na tem ležeče, da se z izdavanjem knjig vselej prava pot zadene. Le toliko časa bodo udje družtvu zvesti ostali, dokler se njih dnarji v izdavanje dobrih knjig obračajo. Vsaka knjiga, ktera ni v čisti in pravilni lahko razumljivi slovenšini pisana, naj se brez pomislika odverne, ali pred natisom vsaj toliko popravi, da nje branje človeku zoperno ne bode. Želje, ki so bile v „Novicah“ oznanjene, so popolnoma tudi naše. Samo to-le še dostavljamo.

Pred vsim drugim se nam zdi potrebno, za našo mladino skrbeti. Zatorej bi bilo po naših mislih želeti, da

*) Levcimari = Leander, Lavomar, Lavoslav, Levkamul od levko, lev, in mule, nemški: Maul, Leonorius, Löwenmaul, Löwenmund. Pervešnji izpeljavi imen Levcimari = Lučimari in Levkamula = Mila lega niste resnične, zato ju zaveržemo. Zavoljo Levkamul namesto Levkomul, primeri Velkaverh namesto Velkiverh, lastno ime rodbine kranjske. Ime Levcimari se nahaja med napisi celskih rimskih kamnov, Levkamul pa med napisi sekovskih rimskih spominkov. Na obeh mestih je, kakor je znano, dosti levovih podob. Veranus Sammi filius se nahaja v Neumarktu, tam, kjer starinoslovci stare Norce iščejo. V tem napisu toraj imamo dvoje čistih slovenskih imen: Beran in Samo. Na koroških rimskih kamnih najdemo polatinčeno ime Levcimari v Leonatus. Že gori sem rekel, da je lev znamenje sončne vročine, ker so levove grive zaznamovale sončne žare, zato v besedah fobe, griva, in foibos, sonce, juba, griva, in jubar, svetloba, gran, keltiški: sonce in griva vlada sorodnost. Tudi v slovanskem jeziku nahajamo Kason, bog sonca, od sanskritiške korenike kas, lucere, in kaša, keša, der haarige, zottige, lockige (zato Slovinci pravijo kozlu in ovnu: kaško, keše, keško). Ime Libušine, sestre Kaša, Kaška, toraj pomeniti zna: die Lockige, ali pa: die Glänzende; slednje se mi zdi verjetniše, ker ima tudi ime Brela od berleti, flackern. Ker nahajamo toliko lastnih imen slovanskih, kterih pomen nam le sanskritski jezik stolmačuje in ktere so slovanske, akoravno nič več ni ostalo od korenike drugih izpeljancov, kakor lastno ime, kdo bode tedaj dvomil, da so tudi druge imena takošni azijski domačniki, postavimo Isson, Ilunko itd.? Pis.

**) Čeravno, razun poslednjih verstic, ta spis nič novega ne obsega, česar bi ne bili naši listi že omenili, mu vendar nismo mogli odreči natisa, ker nam je došel iz Koroškega od moža, ktereja, kakor sl. družtvo sv. M., tudi mi spoštujemo. Vred.

se vsako leto kake primerne bukvice za mladost izdajo, bodi si kaka večja povest ali manjše povestice, po resničnih dogodbah osnovane. Povestice, katerim se že na licu pozna, da so zgolj izmišljene, bodo sčasoma neslane. Veliko lepih dogodb bi se dalo iz zgodovine izdelati, posebno pa iz avstrijske povestnice; včasih naj se vzame predmet iz zemljopisa, ljudo- in natoroznanstva itd.

Ako pregledamo imenik društvenih udov, jih nahajamo narveč duhovnov med njimi. Naj bi se zategavoljo posebno tudi gledalo na izdavanje duhovskih bukev, ki so častiti duhovšini v pripomoč in vsim v podučenje. Ker se sv. pismo in pridige že na Krajskem izdajajo, naj se izberajo duhovske bukve, ki imajo kak drug predmet iz cerkvenega slovstva.

Tudi za kmetiške ljudi bi bilo včasih kaj poskerbeti s kakimi podučnimi bukvicami. Ne more se tajiti, da doslej odrasčeni kmetiški ljudje bukev, ki samo koristne nauke obsegajo, sploh le malo beró. Zategavoljo naj bi se jim posebno take bukve v roke dajale, v katerih se različni poduki v mikavne povesti vpleteni nahajajo.

To so kratkoma naše želje, pa še ene ne moremo zamolčati, ker vémo, da je skorej splošna, namreč, da bi se naš ljubljani časopis „Priatelj“ od društva ločil in posebej izdajal. Ne dvomimo, da mu bo obilno število naročnikov v pomoč priteklo. Ne samo društvu, ampak tudi „Prijetlu“ bi utegnili tako sčasom boljše kazati.

To so v imenu mnogih odkritoserčne besede domoljuba, ki je vès vnet za povzdigo in razcvet našega društva.

Kratkočasno berilo.

Huda baba.

Národna serbska pravlica *).

Nekega dne se podá mož s svojo ženo na pot, in ko prideta memo senožeti, ki je bila ravno pokošena, reče mož: „Žena, lej, kako čedno je ta senožet pokošena“. Žena pa pravi: „Kaj si slep, da ne vidiš, da ni pokošena, ampak ostrižena?“. Na to ji mož zaverne: „Žena, kdaj si pač slišala, da travnike strižejo? Kaj ne vidiš, kako je kosa semtertje švigala?“. Žena pa le upije, da je senožet ostrižena, tako dolgo, da se do terdnega spreta in da jo mož prav zlo nabunka. Žena se še bolj stogotí in kakor da bi mu hotla norce kazati, roko vzdigne in v eno mer z dvema perstoma dela, kakor da bi strigla, in upije: „ostrižena, ostrižena, ostrižena je“. V tem prepiru gresta naprej, in ker žena možu s perstoma le škarje pred nos kaže in neprenehoma „ostrižena je, ostrižena“ nad-nj klepeče — pumf! telebi v jamo, ktere pred sabo ni vidila, ker je le na moža in njene škarje gledala. Mož pa se nič ne zmeni zato, in rekoč: „prav se ti je zgodilo, klepetulja!“ gré svojo pot naprej in še v jamo ne pogleda ne.

Čez ene dni mu je pa vendar žal bilo za njo; se tedaj napravi in gré k luknji gledat, da bi jo vèn potegnil, če je še živa. „Morebiti se bo zdaj poboljšala“ — pravi — vzame verv in gré k jami; spustí verv v globočino in kliče, naj se je prime, da jo gori potegne. Res čuti, da visí velika teža na vervi, al ko privleče verv gori, kako se prestraši, ko vidi, da namest žene njegove se je deržal verví — vrag, ki je bil po eni strani bel kot ovca, po drugi pa črn kakor je peklenšek. Mož vès plašen hoče verv izpustiti, al vrag vpije: „Derži, derži, in bodi milosten; umori me, če me ne moreš živega terpeti, le iz te jame me reši“. Mož pa se je usmilil vraga in ga otél iz jame.

Vrag vpraša zdaj moža, koga je v ti luknji iskal, da je verv doli spustil in tako njega rešil. Ko mu mož pové, kaj se je pred nekimi dnevi z njegovo ženo zgodilo in da reve vendar ni hotel pustiti, da bi v globočini poginila, se

vrag zavzame in reče: „Bratec, kaj ta baba je tvoja žena in ti zamoreš ž njo živeti? in si jo hotel še rešiti iz brezdna? Čuj! tudi jez sem pred nekimi dnevi v to jamo padel; iz začetka mi je hudo djalo bivati v ti globočini, čez ene dni sem se pa vendar navadil, saj vès, da se človek marsikaj navadi, kako bi se vrag ne, — al kar je ta zlodjeva baba k meni prišla, mi ni bilo več obstatí; v kot, da sem se komaj ganiti mogel, me je stisnila, in poglej le! kakošen sem na ti strani, na kateri se me je deržala — vsa blede je od same nje hudobije. Pusti jo doli, če veruješ na Boga; jez pa te hočem zato, da si me rešil, srečnega storiti“. In to rekši, odterga vrag zeliše iz tal, ga podá možu in pravi: „Vzemi to zeliše in ga spravi; jez pa bom šel in hčer nekega kralja obsedel; iz vse dežele bojo prišli zdravitelji, duhovni in menihi na pomoč, da bi jo ozdravili in mene iz nje pregnali, jez pa je ne bom pred zapustil, dokler ti ne prideš. Ti pa reci, da si zdravnik in jo prideš ozdravit, da jo češ le s tem zelišem pokaditi in rešiti peklenške obsede. Na to ti bo kralj svojo hčer za ženo dal in ti boš ž njim kraljeval“.

Mož vzame zeliše, ga spravi v svojo torbico in se posloví od svojega prijatla — vraga.

(Konec sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Limbuša na Štajarskem. * 28. dan p. m. je bila tukaj spet slovesna delitev daríl pridnim in poštenim vincarjem iz vinskih goríc, kateri naj manj 10 let enega gospodarja služijo. Bil je prav prazničen dan. Tudi svetli nadvojvoda Joan so počastili s svojo nazočnostjo to slovesnost.

Iz Varaždina na Horvaškem. * Ni vse eno sedanji čas, ako je kako mesto poleg železnice ali ne. Varaždinci se tedaj na vso moč potegujejo, da pri kanižo-marburški železnici ne ostanejo na strani in so sklenili poslati deputacijo na Dunaj s prošnjo, naj sl. ministerstvo ne dovoli, da bi se železnica po mislih delničnega društva (akcionarjev) v Kaniži peljala unkraj Drave za Čakovcem memo Ormoža na Ptuj in odtod v Marburg, ampak da naj se napravi iz Kaniže memo Kotoribe, Preloga, Varaždina na Zavrežje in Ankenstein v Marburg. — Zagrebške „Gosp. Nov.“ dokazujejo v enem svojih poslednjih listov, da vsak, kdor ne misli pristransko, mora poterditi to pot železnice.

Iz Ljubljane. V pondeljk popoldne ob štirih so se pripeljali presvetli cesar spet iz Tersta nazaj v Ljubljano, kjer so se, sprejeti na kolodvoru železnice od civilnih in vojaških oblastoj in milostljivega gosp. knezoškofa pod veselimi živijo-klici obilne množice ljudstva, le toliko mudili, da so kosili; čez pičlo uro so se spet podali po železnici na Dunaj. S polajšanim sercom so šli nazaj domú, ker so zapustili Svojega bolnega brata nadvojvoda Ferdinanda Maksa v Terstu na naj bolji poti k zdravju.

Novičar iz raznih krajev.

Sliši se, da posebno na tiste cesarske zemljiša na Ogerskem, ktere so bile unidan dunajski banki v last dane, se bojo povabili iz domačih, pa tudi iz ptujih dežel naselniki za boljše obdelovanje zlo zapušene zemlje. — „Če je žena pred 6 mesci po sklenjenem zakonu otroka rodila, ni zadosti, da bi se mu mogle pravice zakonskega rodú odreči, če mož pri kerstu le izreče, da on ni oče tega otroka ali če se po tem izreku otrok v kerstne bukve kot nezakonsk otrok zapiše, ampak treba je, da mož očestvo v postavnem času spodbije“, — tako se glasi sodniška razsodba o nekem novejšem primerljaji. — Pri dopisovanji po telegrafu se smé v avstrijsko-nemških zaveznih deželah tistim 25 besedam, za ktere je naj nižja tarifa postavljena, od 10. dneva t. m. še 5 besed dostaviti brez

*) Po Vuku Stef. Kar.